

Ensimmäisen päivän aloitti Nicole Saunders. Hän esitteli tutkimusta, jonka mukaan asiakkaista, joilla on haasteita mielenterveyden kanssa

- 90% on altistunut traumaalille ja suurimmalla osalla heistä on useita traumakokemuksia
- 34 -53% on kokenut seksuaalista tai fyysistä hyväksikäyttöä lapsuudessa
- 43 – 81% kertoo joutuneensa jollakin muotoa uhriksi
- 81% laitoksissa olevista mielenterveyspotilaista on kokenut fyysistä ja seksuaalista hyväksikäyttöä, kaksi kolmesta oli kokenut hyväksikäytön lapsuudessa.
- Psykoosiin menemisen riskiä kasvattivat lapsuudessa koetut vastoinkäymiset.

Nicolen esityksestä kävi ilmi sukupuolten erilaiset traumakokemukset. Nuoruudesta alkaen tytöillä ja naisilla traumat, väkivalta ja hyväksikäyttö liittyvät yhä edelleen läheisiin ihmissuhteisiin, kun taas pojilla ja miehillä on suurempi riski joutua tuntemattoman ihmisen väkivallan kohteeksi. Maailmanlaajuisesti teini-ikäisten tyttöjen toiseksi yleisin kuoleman aiheuttaja on heihin kohdistunut väkivalta. Naisten traumakokemuksiin vaikuttaa osaltaan myös tyttöjen ja poikien erilainen kasvatusta. Tytöt kasvatetaan useimmiten yhä edelleen toisista huolehtijoiksi ja emotionaalisen tuen antajiksi. Tästä johtuen nainen jää parisuhteeseen, jossa puolisoilla on päihdeongelma mutta mies ei useimmiten hoivaa päihteitä käyttävää puolisoaan vaan lähtee suhteesta pois.

Nicole toi esille traumojen, varsinkin lapsuudessa koettujen haitallisten kokemusten, merkityksen ihmisen hyvinvointiin. Lapsuudessa koetut haitalliset ja traumatisoivat kokemukset häiritsevät neurologista kehitystä sekä vahingoittavat sosiaalista, emotionaalista ja kognitiivista kehitystä. Lapsuudessa koettujen traumojen vaikutuksesta ihmisellä on aikuisuudessa suurempi riski terveyttä ja hyvinvointia vaarantavaan käytökseen sekä ennen aikaiseen kuolemaan. Lapsuuden haitalliset kokemukset vaikuttavat myös siihen, kuinka lapsi oppii erilaisia selviytymiskeinoja. Lapsuudessa ihminen on erittäin haavoittuvassa tilassa ja riippuvainen läheisistä ihmissuhteista, eikä hänellä välttämättä ole mahdollisuuksia päästä pois haitallisesta kasvuympäristöstä, vaan hänen on opittava selviytymään niissä elinolosuhteissa, mihin on syntynyt. Kasvaessaan aikuiseksi hän todennäköisesti käyttää samoja lapsuudessa opittuja selviytymismekanismeja. Jos hän on lapsena oppinut olemaan vaikkapa hiljainen ja vetäytyneenä esteäkseen siten joutumasta väkivallan kohteeksi, toimii hän samoin myös aikuisiän ihmissuhteissa. Voidaan myös todeta, että koska lapsuuden perheestä ei ole voinut lähteä väkivallasta huolimatta, ei aikuisenakaan osata lähteä pois huonosta suhteesta.

Tässä vielä vahingollisten lapsuusajan kokemusten merkitys ihmisen elämään ja hyvinvointiin kuvattuna pyramidin muodossa.

Nicolen jälkeen oli Cork Simon Community – organisaation <https://www.corksimon.ie/> esitys koskien traumainformoituja palveluja. Traumainformoidulla palvelulla tarkoitetaan työtä ja hoivaa, jossa työntekijöillä on ymmärrys traumaista ja niiden vaikutuksesta ihmisen fysiologiaan ja toimintaan. Tämän lisäksi palvelussa tapahtuva toiminta perustuu traumatietoiisiin käytäntöihin. Asunnottomille suunnatuissa palveluissa traumatietoinen työote on erityisen merkittävä, koska asunnottomilla on suhteessa muuhun väestöön enemmän traumaattisia kokemuksia ja asunnottomuus itsessään aiheuttaa traumaattisia kokemuksia. Traumatietoinen työote auttaa myös henkilökuntaa jaksamaan työssään paremmin, kun heillä on parempi ymmärrys siitä, miten traumat vaikuttavat ihmisen toimintaan ja käyttäytymiseen sekä siitä, miten asiakkaiden traumat voivat vaikuttaa työntekijöihin. Tästä syystä henkilöstön jatkuva koulutus traumatietoisuudesta on tärkeää.

Esityksessä kuvattiin myös tutkimuksen kautta esille nousseita keinoja, joiden avulla asunnottomille suunnatun palvelun toiminta voi perustua enemmän traumatietoisuuteen. Keinoja olivat muun muassa seuraavat:

- muistotilaisuuksien pitäminen, poisnukkuneiden asiakkaiden muistaminen
- sopiminen siitä, miksi asiakkaita kutsutaan (palvelun käyttäjä, asukas, asiakas jne.)
- nykyisen dokumentoinnin tarkastelu (automatisointi)
- sääntöjen, oikeuksien ja sopimusten tarkastelu asiakkaan näkökulmasta yhdessä asiakkaan kanssa
- voimaannuttavien käytänteiden suosiminen kehittämistyössä
- ympäristön turvallisuuden huomioiminen niin asiakkaiden kuin henkilökunnan näkökulmasta
- jatkuvan kehittymisen ja yhteistyön merkityksen ymmärtäminen
- henkilökunnan hyvinvoinnista huolehtiminen riittävän koulutuksen ja työnohjauksen avulla sekä mahdollistamalla riittävästi aikaa asioiden käsittelyyn henkilökunnan kesken, riittävä henkilöstön määrä ja joustavat työkäytänteet
- traumatietoisuuden lisääminen myös päättäjien keskuudessa sekä poliittisessa keskustelussa

Seuraavaksi vuorossa olleessa BMSZKI-organisaation <https://www.bmszki.hu/en> esityksessä pureuduttiin tarkemmin siihen, kuinka luoda traumainformoitu ympäristö (PIE = psychologically informed environment) asunnottomien palveluissa. Esityksessä todettiin, että asuntolatyypinen palvelu ei luo turvallista ympäristöä asunnottomille, eikä varsinkaan haavoittuvassa asemassa, marginaalissa eläville asunnottomille naisille. Esityksessä nostettiin esille tekijöitä, mitkä vaikuttavat asiakkaiden saaman tuen laatuun. Näitä tekijöitä olivat:

- rakennuksen fyysiset puitteet ja kunto
- asiakkaiden lukumäärä palvelussa
- rahoitus
- työntekijöiden hyvinvointi
- työntekijöiden erilaiset toimintatavat
- suuri henkilöstön vaihtuvuus

Näiden tekijöiden lisäksi traumainformoituun työhön kuuluu ymmärrys, että ihmisten kanssa tehtävä työ on suhdeperustaista työtä eli ihmisten väliset vuorovaikutussuhteet ovat merkityksellisin työväline. Suhdeperustaisen työn tausta-ajatuksena on, että jokainen asiakkaan ja työntekijän välinen kohtaaminen tarjoaa mahdollisuuden kehittyä ja oppia. Positiivisten ihmissuhteiden avulla luodaan mahdollisuuksia toipumiselle ja voimavarojen löytämiselle.

Näin ollen on helppo vetää johtopäätös, että panostamalla henkilökunnan koulutukseen ja tukeen sekä varmistamalla heidän niin fyysinen kuin emotionaalinen turvallisuutensa, voidaan myös asiakkaille luoda turvallisempi ympäristö ja laadukkaampi palvelu. Samoin kuin edellisessä esityksessä, myös tässä esityksessä nostettiin esille henkilökunnan hyvinvoinnista ja koulutuksesta huolehtiminen. Henkilökuntaa

voidaan tukea muun muassa mahdollistamalla heidän mukana olo päätöksenteossa sekä tukemalla heitä asiakkaiden osallistamisessa. Lisäksi johtamis – ja rekrytointikäytänteissä on otettava riittävästi huomioon henkilökunnan turvallisuudesta ja hyvinvoinnista huolehtiminen sekä kiinnitettävä huomiota työehtoihin työssä jaksamisen näkökulmasta.

Ennen lounasta oli vielä kahden NEA-hankkeen työntekijän pitämä työpaja koskien etsivässä työssä kohdattujen naisten kokemuksia traumaista ja väkivallasta. Vailla vakinaista asuntoa ry:n Jenni Eronen kertoi, millaista väkivaltaa naiset kaduilla kohtaavat ja millaista väkivaltaa naiset tekevät itse selviytyäkseen arjesta. Naisten kokema pelko ajoi heitä väkivaltaisiin tekoihin. Kaikilla kohdatuilla naisilla oli trauma – ja väkivaltakokemuksia. Jenni toi esille myös sen, että väkivaltaisen käytöksen takana voi olla terveydellisiä ongelmia. Esityksessä käytiin lisäksi läpi Suomessa käytössä olevia keinoja, mitkä voisivat auttaa työskentelyssä väkivaltaa kokeneiden naisten kanssa. Esityksen lopuksi oli työpaja, jossa osallistujat pohtivat asiakastapauksen avulla, miten kyseistä asiakasta olisi voinut auttaa aikaisemmin ja mitä hänen auttamisekseen voisi tehdä nyt. Ryhmätöitä purettaessa nousi esille, että osallistujamaissa ei juurikaan ole palveluja väkivallan tekijöiden auttamiseksi. Muita esille nousseita asioita oli koko perheen tuen tarve siinäkin tilanteessa, että perheellä näyttää menevän hyvin. Eli palveluita ei lopeteta liian aikaisin elämäntilanteen ollessa tasapainossa. Lisäksi ryhmätyöntekijät olivat sitä mieltä, että ainoastaan naisille suunnattuja palveluja tulee olla riittävästi tarjolla.

Päivän päätteeksi kävimme tutustumassa keskukseseen, jossa tuetaan lähisuhdeväkivallan uhreja (Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie Łódź). Paikka on valtion rahoittama ja on toiminut jo 25 vuotta. Keskus on 24 paikkainen mutta usein siellä on enemmän asiakkaita. Työntekijöihin kuuluu sosiaalityöntekijä, psykologi, perhetyöntekijöitä, lastenhoitajia ja lakimies. Keskuksen tarjoamia terapiapalveluja voivat käyttää myös ulkopuoliset henkilöt. Keskuksessa tuetaan niin perheen aikuisia kuin lapsia yksilö – ja ryhmätöiden keinoin. Tuen tärkeitä elementtejä ovat voimavarojen työstäminen ja itsetunnon kehittäminen asiakkaan tarpeista käsin siten, että asiakas löytää itselleen tunteen, että on riittävän hyvä ja turvassa. Päihteidenkäyttö ei ole esteenä keskukseseen pääsemiseksi, koska väkivallan ja päihteiden käytön ajatellaan olevan usein niin sidoksissa toisiinsa. Pääsääntönä keskuksessa on, että kuka tahansa väkivaltaa kokeva ihminen voi keskukseseen asiakkaaksi tulla.

Toisen päivän vietimme kokonaisuudessaan Yksinhuoltajaäitien Talossa (Dom Samotnej Matki im. Stanislawy Leszczynska), jossa vierailimme aikana asui 28 äitiä ja 31 lasta. Kaikilla äideillä on lastensa kanssa oma huone yksityisyyden kunnioittamiseksi. Talossa työskentelee yhteensä 12 työntekijää. Heidän lisäkseen talossa asuu kolme nunnaa, jotka ovat äitien apuna ja tukena ympäri vuorokauden. Talo on saanut nimensä Auschwitzissa toimineelta kättilöltä (Stanislaw Leszczynska), joka auttoi 3000 lapsen synnytyksessä. Talon henkilökunta kertoi tämän kättilön tarinan antavan voimaa heille sekä keskuksessa asuville äideille uskoa parempaan tulevaisuuteen vaikeinkin aikoina.

Talon toimintaan pääsimme tutustumaan pelin avulla, jossa pienissä ryhmissä suunnistimme kartan avulla rastilta toiselle. Talossa asuvat äidit olivat valinneet rastit sen mukaan, minkä paikan ja toiminnan talossa kokivat itselleen turvalliseksi. He olivat myös rasteilla kertomassa, miksi juuri sillä rastilla oleva toiminta oli heille turvallinen. Rasteilla saimme kysyä äideiltä kysymyksiä sekä hoitaa lapsia leikkihuoneessa, kuunnella vauvan sydänääniä kättilön luona ja miettiä, mitä ryhmiä talossa voitaisiin järjestää lisää. Kierroksen jälkeen purimme ajatuksiamme yhdessä äitien ja talon henkilökunnan kanssa.

Lounaan jälkeen kokoontuimme kuuntelemaan St Mungo's – organisaation <https://www.mungos.org/> esitystä liittyen lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten turvallisuuden parantamiseen akkreditoinnin avulla. Organisaatio on tehnyt strategian, jonka tavoitteena on ensimmäisenä vuonna parantaa lähisuhdeväkivaltaan vastaamista, kartoittaa ainoastaan naisille suunnatut palvelut sekä tarkastella organisaation lähestymistapaa seksuaaliväkivaltaa kohtaan. Tavoitteiden toteutumiseksi organisaatiossa on

tehty tutkimusta sekä keskusteltu organisaation palveluissa olevien naisiasiakkaiden kanssa. Akkreditointia on tehty yhteistyössä DAHAN (Domestic Abuse Housing Alliance) <https://www.dahalliance.org.uk/> kanssa, jolloin akkreditoinnissa käytettyjen periaatteiden käyttäminen asunnottomuustyössä on ollut helpompaa. Tämän yhteistyön avulla St Mungo´ssa on muun muassa henkilökunnalle tehty uusia ”pikaoppaita” lähisuhdeväkivaltaan liittyen, koulutettu henkilökuntaa lähisuhdeväkivallasta sekä kehitetty esitteitä ja julisteita työskentelyn tueksi niille, jotka kohtaavat lähisuhdeväkivaltaa kokeneita naisia. Näin on pystytty varmistamaan, että henkilökunta tunnistaa väkivallan merkit paremmin ja tietää, miten toimia lähisuhdeväkivaltilanteissa sekä miten raportoida kohtaamistaan lähisuhdeväkivaltilanteista asianmukaisesti.

St Mungo´sin esitystä seurasi luontevasti Louisa Steelen <http://www.standingtogether.org.uk/> esitys kokonaisvaltaisesta asumisen lähestymistavasta (A Whole Housing Approach). Aluksi hän nosti esille lähisuhdeväkivallan, asumisen ja asunnottomuuden yhdistäviä tekijöitä. St Mungo´s-organisaatiossa tehdyn tutkimuksen mukaan kolmasosa heidän asiakkaistaan oli asunnottomia lähisuhdeväkivallan takia ja toisen tutkimuksen mukaan 76% lähisuhdeväkivaltaan johtaneista kuolemista tapahtuu kotona. Kokonaisvaltaisen asumisen lähestymistavassa perusperiaatteena on, että asuntojen tarjoajat, asunnottomuustyön osaajat sekä väkivaltatyön asiantuntijat työskentelevät tiiviisti yhdessä ja pystyvät näin tarjoamaan lähisuhdeväkivaltaa kokeville naisille niin turvallisen asuinympäristön kuin turvallisuuden tunteenkin. Louisa Steele kertoi myös DAHasta kuten aikaisempi esittäjä ja lisäksi hän kertoi eri projekteista, joissa on kehitetty Asunto ensin-mallista asumista naisille. Näissäkin projekteissa keskeiseksi tekijäksi nousi turvallisuuden, niin fyysisen kuin henkisen, takaaminen naisille. Keskeisiä tekijöitä projektien onnistumiseksi oli nais erityyppisen tuen tarjoaminen, jossa naiset saivat ymmärrystä väkivaltakokemuksistaan ja sitä kautta heillä oli paremmat mahdollisuudet tehdä omaa turvallisuutta lisääviä ratkaisuja. Naisten tulisi myös saada kokonaisvaltaista tukea, jossa huomioidaan asumisen onnistumisen, päihteiden käyttö, somaattiset sairaudet ja mielenterveys sekä rikostausta. Näiden lisäksi naisille tulisi tarjota mahdollisuuksia oman itseluottamuksen ja hyvinvoinnin kehittämiseksi. Tarjottaessa tukea naisille on siis kiinnitettävä erityistä huomiota suhteen luomiseen työntekijän ja naisen välillä sekä siihen, kuinka tuetaan naisia, joilla on lapsia tai jotka ovat vielä suhteessa väkivaltaisen puolison kanssa.

Viimeisenä eli kolmantena työpajapäivänä kuulimme vielä slovenialaisen Drustvo Stigma – organisaation <https://drustvo-stigma.si/> esityksen heidän ylläpitämästään turvatalosta naisille, joilla on taustallaan huumeidenkäyttöä ja väkivaltakokemuksia. Turvatalon kanssa samaan ohjelmaan kuuluu etsivä työ, neuvontatyö naisvankilassa sekä kaksi tuetun asumisen asuntoa. Turvatalo on tarkoitettu kahdeksalle naisella ja siellä voi asua 1,5 vuotta. Pääsääntöisesti asumaan tulevat naiset maksavat 30% tuloistaan (myös sosiaalietuuksista) asumisestaan turvatalossa. Henkilökuntaa on paikalla ympäri vuorokauden ja talossa ei ole kameroita. Henkilökunnassa on myös miespuolisia työntekijöitä. Koska asumaan tulevilla naisilla on usein mielenterveysongelmia, tehdään turvatalossa tiivistä yhteistyötä lääkärin kanssa. Turvataloon pääsemiseksi naisen tulee olla henkilökohtaisesti paikkaan yhteydessä ja sopia ensimmäisestä tapaamisesta. Ensimmäisessä tapaamisessa käydään tarkasti läpi turvatalon säännöt ja asukaisen oikeudet sekä velvollisuudet. Tultaessa asumaan turvataloon, kirjoitetaan asumissopimus ensin yhdeksi kuukaudeksi. Tämän ensimmäisen kuukauden aikana varmistetaan paikan sopivuus. Asumisen aikana päihteidenkäyttö ei ole turvatalon alueella sallittua. Työ turvatalossa on haittoja vähentävää ja pitkälti yksilökeskeistä tukea ja ohjausta. Paikassa on myös jonkin verran ryhmiä, joihin osallistuminen on kuitenkin vapaaehtoista. Tavoitteena on tukea naisia kohti riskittömämpää elämäntapaa sekä vähentää huumeiden käytön vaaroja. Seuraavien asumiskuukausien aikana naisten tulee osallistua turvatalon askareeseen. Tämä tukee heidän valmiuksiaan kohti itsenäisempää elämää. Jos asuminen keskeytyy, voi nainen hakeutua uudelleen turvataloon kuukauden kuluttua. Kun nainen saa suoritettua koko 18 kuukauden ohjelman läpi, hän voi muuttaa asumaan tuettuun asumiseen ja sen jälkeen mahdollisuuksien mukaan itsenäiseen asumiseen.

Lopuksi ennen kotiinlähtöä teimme vielä yhteisen ryhmätyöstön, jonka aiheena oli naisille suunnatut turvalliset palvelut eli mitä tarvitaan, jotta asunnottomien palvelut ovat turvallisia naisille. Ensimmäiseksi esille nostettiin emotionaalinen turvallisuus. Naisilla tulee olla varmuus siitä, että heidän tarpeensa tulevat kohdatuiksi ja heidät tunnetaan ihmisenä. Naisilla tulee olla mahdollisuus yksityisyyteen ja heille tulee tarjota tiloja, joissa he voivat pitää myös omaisuutensa turvassa. Tärkeää on myös turvallisuuden luominen niin ihmissuhteiden kuin lukkojen avulla. Lisäksi naisille tarjottavan tuen tulee olla voimaannuttavaa ja osallistamista vahvistavaa. Palveluissa tulee olla henkilökuntaa paikalla ympäri vuorokauden ja henkilökunnan on toimittava johdonmukaisesti turvallisuuden luominen etusijalla. Toimintaohjeiden tulee olla kaikille selkeät ja henkilökunnalle tulee tarjota riittävästi koulutusta ja työnohjausta työssä jaksamisen tueksi.

Puolassa vietetyt kolme päivää sisälsivät tiivistä työskentelyä, aktiivista ajattelua, tunteita ja paljon keskustelua sekä kohtaamisia. Erityisen hienoa oli, että me kaikki osallistujat jaoimme tietoa ja taitoa toisillemme rohkeasti, jotta voimme kukin tahoillamme viedä tietoa eteenpäin omiin organisaatioihimme ja siten auttaa paremmin myös asunnottomuutta kokevia naisia.